

A ROMÁNIAI MAGYAR JELLGŰ MÚZEUMOK ÉS NYILVÁNOS GYŰJTEMÉNYEK A GYŰJTÉS MÓDSZERTANA

MÚZEUMOK ÉS NYILVÁNOS GYŰJTEMÉNYEK: ADATFORRÁSOK

A romániai magyar jellegű múzeum és nyilvános gyűjtemények felleltározása a már létező adattárakban, gyűjteményekre alapozott. Egyrészt a romániai Országos Örökségtár Intézete (Institutul Național al Patrimoniului) által összeállított *Romániai múzeumok és gyűjtemények tára* (Ghidul Muzeelor și Colecțiilor din România – <http://ghidulmuzeelor.cimec.ro/>), másrészt a Kriza János Néprajzi Társaság által összeállított *Néprajzi múzeumok tára* (<http://www.kjnt.ro/muzeumtar/>) gyűjteményeket dolgoztuk fel.

A *Romániai múzeumok és gyűjtemények tárában* szereplő 840 múzeum és gyűjtemény többnyire a 2018 nyaráig akkreditált romániai múzeum jellegű intézményeket foglalta össze. Ezt az adatbázist többszörösen átrostáltuk. Az egyik szűrés alapját a magyarok jelenléte képezte. Első szinten csak azokon a közigazgatási egységeket (városok és községek) vettük figyelembe, ahol a magyarok aránya a legutóbbi népszámláláskor meghaladta az 5%, vagy legalább az 500 személyt. Az ezekben a közigazgatási egységekben található múzeumokat egyenként megvizsgáltuk és besoroltuk a magyar jelleg szerint (lásd ennek a meghatározását lentebb!). Az adatbázisban csak azok az intézmények kerültek bele, amelyek esetében valamilyen magyar jellegű vonatkozás állapítható meg.

Az így kialakult adatbázist kiegészítettük a Kriza János Néprajzi Társaság által összeállított adatgyűjtéssel, illetve az Intézménytár néhány más adatbázisában (pl. egyesületek és alapítványokra vonatkozó adatbázisok) szereplő adattal.

A besorolásnál nem szervezeti, jogi szempontokat, hanem intézményi elkülönülést vettük figyelembe. Vagyis azokat a múzeumokat, amelyek önálló intézményi entitásként jelennek meg, de jogilag egy nagyobb muzeális szervezet alegységeként működnek, külön, azon a településen vettük leltárba ahol működnek és külön soroltuk be, ami a magyar jellegre vonatkozik. Például a Székely Nemzeti Múzeumhoz tartozó Baróton található Erdővidék Múzeumát, vagy a Körösvidéki Múzeumhoz tartozik az Ady Endre Emlékmúzeumot külön-külön egységeként regisztráltuk.

A jelenlegi összeírásnak csak nagyon kis mértékben sikerült magába foglalni az örökségtárban nem jegyzett, de egy adott szakmai mezőnyben vagy a lokális emlékezet szempontjából fontosabb, de kisebb emlékszoba jellegű gyűjteményeket.

MÚZEUMOK MAGYAR JELLEGE

A múzeumok, gyűjtemények egy része egyértelműen és (legalábbis bizonyos vonatkozásokban) kizárólagosan magyar jellegű múzeumként értelmezhető. Ilyenek például a kizárólag magyarul beszélő vidékeken működő tájházak, vagy a magyar kultúra és történelem személyiségei emlékét ápoló emlékházak. A *Romániai múzeumok és gyűjtemények tárában* szereplő múzeumokra alapozó, *A romániai*

kisebbségek virtuális múzeum galériája (Galeria virtuală a minorităților naționale din România www.multicult.ro) projekt 2012-ben 44 ilyen múzeumot és nyilvános gyűjteményt azonosított be.

A vegyes régiók néprajzi jellegű kiállításai, vagy egyes megyei illetve regionális múzeumok számos állandó vagy időszakos kiállításai rendszeresen jeleníthetnek meg olyan magyar vonatkozású anyagokat, amelyek alapján az illető múzeum nyilvános gyűjtemény valamilyen értelemben kapcsolódik a magyar kultúrához. Sok esetben magának a múzeumnak vannak magyar történeti vonatkozásai, alapításuk vagy fejlődésük adott szakasza magyar tudósokhoz köthető. Ugyanakkor az sem mindegy, hogy az illető intézmény megszólítja vagy sem a magyarul beszélő közönséget, illetve szolgáltat vagy sem magyar nyelven útmutatást, tárlatvezetést. Tehát a történelmi folyamatosság, az önmegjelenítés, a hírverés illetve a szakszolgáltatás nyelve is meghatározza a múzeum magyar jellegét, még olyan muzeális tevékenységi területek esetében is, amelyek szűk értelemben véve nem értelmezhetőek magyar vagy román jellegűnek. Például a Babes-Bolyai Tudományegyetem Őslénytani és Rétegtani Múzeuma, amely gyűjteményének alapját az Erdélyi Múzeum kollektívái képezik. Illetve az ugyanezen intézményen belül működő Vivárium, amely látogatói számára biztosít szakszerű magyar nyelvű vezetete látogatást.

Ezeket a tényezőket figyelembe véve alakítottuk ki a múzeumok magyar jellegére vonatkozó változót, amely alapján az alábbi fokozatokat különítettük el.

Megnevezés	Jellemző
Magyar jellegű	Megnevezésében szerepel a magyar (székely) jelleg, vagy utalás arra, hogy a magyar kultúra történelem által számon tartott személyiségre, eseményre, kulturális örökségi vonatkozásra koncentrál (pl. Széki tájház Önmegjelenítésben rendszeresen használja a magyar megnevezést is. Nyilvános megjelenítés (honlap, hirdetések, feliratozások) van magyar nyelven is, és legalább közelít (majdnem szimmetrikus) a román nyelvű önmegjelenítő szövegekkel. A közérdekű tevékenységi tartalmak: programok, kiadványok, múzeumok esetében a belső feliratozások rendszeresen magyar nyelvűek.
Magyar vonatkozásokat rendszeresen megjelenít	Habár az intézmény nem jelölt etnikailag/nyelvileg önmegjelenítésében, programjaiban, kiadványaiban a magyar nyelvűség is rendszeresen (még ha nem is dominánsan) jelen van.
Alkalmoszerű magyar megnyilvánulások	Önmegjelenítésében, programjaiban egyáltalán nem, vagy csak alkalmilag fordul elő a magyar nyelvhasználat, de tevékenységének tartalma, regionális lefedettsége okán megjelenít, foglalkozik magyar kultúra, történelem, kulturális örökség szempontjából releváns témákkal. Pl. Kolozsvári Szépművészeti Múzeum. Ha önmegjelenítésében jelen is van a magyar nyelvűség (lásd Erdélyi Néprajzi Múzeum), de más tevékenységeire nem jellemző a magyar nyelvhasználat, például nem szervez rendszeresen magyar nyelvű programokat.
Nem sorolható be egyértelműen, de nem kizártak, hogy magyar vonatkozású tematikákkal	Regionális elhelyezkedése vagy tevékenységének jellegzetessége okán felvethető a magyar vonatkozású megnyilvánulás, de nincs alap arra, hogy besoroljuk valamelyik fentebbi kategóriába.

Egyes múzeumok, gyűjtemények besorolása, a megnevezés, honlap tartalmának elemzése illetve szakértői minősítés alapján történt. A szakértői minősítést illetően nem egy állandó szakértői testülettel

dolgoztunk, hanem a régióban aktív, az illető múzeumot ismerő szakmabéli (tanár, kutató stb.) minősítésére hagyatkoztunk.

A NYILVÁNTARTÁSBA VETT MÚZEUMOK MEGNEVEZÉSE, ELÉRHETŐSÉGÉRE VONATKOZÓ ADATOK

A *Romániai múzeumok és gyűjtemények tára* csak román, Kriza János Néprajzi Társaság által összeállított adatgyűjtés csak magyar nyelven közölt megnevezéseket. A magyar megnevezését elsősorban az illető intézet honlapjáról (esetleg Facebook-oldaláról). Amennyiben ilyen elérhetőség nem volt, illetve nem volt a honlapnak magyar változata, a magyar megnevezést az intézetre vonatkozó, magyar nyelvű sajtóhírekből vettük át. Vagy ha ez sem volt hozzáférhető a megkérdezett szakértők által szolgáltatott megnevezést használtuk, vagy, végső esetben sajátmagunk fordítottuk le a román megnevezést. Egyes esetekben zárójelbe téve a múzeum, gyűjtemény nevére jellegére vonatkozó pontosításokat is megfogalmaztunk.

Az elérhetőségi adatok alapját (cím, telefonszám, vezető/kapcsolattartó neve, honlap) a két kiinduló adatbázis képezte. Tekintettel arra, hogy az adatbázisok több éve alatt álltak össze, a lehetőségekhez mérten próbáltuk őket aktualizálni. Sajnálatos módon, nem nyílt alkalmunk rendszeres frissítésre, így megtörténhet, hogy egyes információk már nem aktuálisak. Ugyanez érvényes az alapítási évre, illetve más, az adatlapon feltüntetett adatok vonatkozásában is.

MÚZEUMTÍPUS

A múzeum jellegét, típusát illetően mindenekelőtt az illető intézmény bemutatkozóját vettük alapul, amennyiben ilyen jellegű információ nem volt hozzáférhető, akkor a szakértői besorolásra alapoztunk.

A természettudományi (jellegű) múzeumok olyan muzeális tevékenységi területek, amelyek szűk értelemben véve nem értelmezhetőek magyar vagy román, bármilyen etnikai jellegűnek. Viszont a már említett történelmi előzmények, illetve a múzeumpedagógiai tevékenység nyelvi jellegzetességei (magyar hírverés, tárlatvezetés, kiállítás bemutató, stb.) okán jogosnak tartottuk, az ilyen jelleg az intézményeket is nyilvántartásba venni.

MEGJEGYZÉSEK

Az adattár a fentebb jelzett pontatlanságokat felvállalva kerül nyilvánosságra. Bármely pontatlanságért az érintettek előzetes elnézést kérjük, és visszajelzés esetén pontosítjuk. Ugyanakkor hangsúlyozandó, hogy adatbázisunk folyamatosan bővül. Megkeresésüket követően, újabb múzeumra és emlékházra vonatkozó adatlap tölthető fel

Az adatbázis összeállításában, a módszertani leírás és szintézis elkészítésében közreműködtek: Duduj Szilvia, Horváth István és Jakab Albert Zsolt

Pontosítások, kiegészítések kapcsán keresse Jakab Albert Zsoltot elérhető a Nemzeti Kisebbségkutató Intézet office@ispmn.gov.ro címen.

